משנה · אחרונים · יכין · סדר קדשים

יכין תמורה

רבי ישראל ליפשיץ

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

יכין תמורה

רבי ישראל ליפשיץ

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יכין-תמורה/

הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161024 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 7
סעיף א 7
סעיף ב 7
סעיף ג 7
סעיף ד 7
סעיף ה 7
סעיף ו 8
סעיף ז 8
סעיף ח 8
סעיף ט 8
סעיף י 8
סעיף יא 9
סעיף יב 9
סעיף יג 9
סעיף יד 9
סעיף טו 9
סעיף טז 9
סעיף יז 9
סעיף יח 9
סעיף יט 10
סעיף כ 10
סעיף כא 10
סעיף כב 10
סעיף כג 10
סעיף כד 11
סעיף כה 11
סעיף כו 11
סעיף כז 11
סעיף כח 11
סעיף כט 12
סעיף ל 12
סעיף לא 13
סעיף לב 13
סעיף לג 14
סעיף לד 14
סעיף לה 14
סעיף לו 14
סעיף לז 14
סעיף לח 14
סעיף לט 14
סעיף מ 15
סעיף מא 15
סעיף מב 15
פרק ב 15
סעיף א 15
סעיף ב 15
סעיף ג 15
סעיף ד 15
סעיף ה 16
סעיף ו 16
סעיף ז 16
סעיף ח 16
סעיף ט 16
סעיף י 16
סעיף יא 16
סעיף יב 17
סעיף יג 17
סעיף יד 17
סעיף טו 17
סעיף טז 17
סעיף יז 17
סעיף יח 17

סעיף יט 18
סעיף כ 18
סעיף כא 18
סעיף כב 18
סעיף כג 18
סעיף כד 19
סעיף כה 19
סעיף כו 19
סעיף כז 19
סעיף כח 19
סעיף כט 19
פרק ג 20
סעיף א 20
סעיף ב 20
סעיף ג 20
סעיף ד 20
סעיף ה 20
סעיף ו 21
סעיף ז 21
סעיף ח 21
סעיף ט 21
סעיף י 21
סעיף יא 21
סעיף יב 21
סעיף יג 21
סעיף יד 22
סעיף טו 22
סעיף טז 22
סעיף יז 22
סעיף יח 23
סעיף יט 23
סעיף כ 23
סעיף כא 23
סעיף כב 23
סעיף כג 23
סעיף כד 23
סעיף כה 23
סעיף כו 24
סעיף כז 24
סעיף כח 24
סעיף כט 24
סעיף ל 24
סעיף לא 24
סעיף לב 24
סעיף לג 24
סעיף לד 25
סעיף לה 25
סעיף לו 25
סעיף לז 25
סעיף לח 25
סעיף לט 25
סעיף מ 26
סעיף מא 26
סעיף מב 26
סעיף מג 26
סעיף מד 26
סעיף מה 26
פרק ד 26
סעיף א 26
סעיף ב 27
סעיף ג 27
סעיף ד 27
סעיף ה 27
סעיף ו 28

סעיף ז 28
סעיף ח 28
סעיף ט 28
סעיף י 28
סעיף יא 28
סעיף יב 28
סעיף יג 29
סעיף יד 29
סעיף טו 29
סעיף טז 29
סעיף יז 29
סעיף יח 29
סעיף יט 29
סעיף כ 30
סעיף כא 30
פרק ה 30
סעיף א 30
סעיף ב 30
סעיף ג 30
סעיף ד 31
סעיף ה 31
סעיף ו 31
סעיף ז 31
סעיף ח 32
סעיף ט 32
סעיף י 32
סעיף יא 32
סעיף יב 32
סעיף יג 33
סעיף יד 33
סעיף טו 33
סעיף טז 33
סעיף יז 33
סעיף יח 33
סעיף יט 34
סעיף כ 34
סעיף כא 34
סעיף כב 34
סעיף כג 34
סעיף כד 34
סעיף כה 34
פרק ו 34
סעיף א 34
סעיף ב 35
סעיף ג 35
סעיף ד 35
סעיף ה 36
סעיף ו 36
סעיף ז 36
סעיף ח 36
סעיף ט 36
סעיף י 36
סעיף יא 37
סעיף יב 37
סעיף יג 37
סעיף יד 37
סעיף טו 37
סעיף טז 37
סעיף יז 37
סעיף יח 37
סעיף יט 38
סעיף כ 38
סעיף כא 38
סעיף כב 38

סעיף כג 38
סעיף כד 39
סעיף כה 39
סעיף כו 39
סעיף כז 39
סעיף כח 39
סעיף כט 39
סעיף ל 39
סעיף לא 39
סעיף לב 39
סעיף לג 40
סעיף לד 40
סעיף לה 40
סעיף לו 40
סעיף לז 40
סעיף לח 40
סעיף לט 40
סעיף מ 41
סעיף מא 41
פרק ז 41
סעיף א 41
סעיף ב 41
סעיף ג 41
סעיף ד 42
סעיף ה 42
סעיף ו 42
סעיף ז 42
סעיף ח 42
סעיף ט 42
סעיף י 43
סעיף יא 43
סעיף יב 43
סעיף יג 43
סעיף יד 43
סעיף טו 43
סעיף טז 44
סעיף יז 44
סעיף יח 44
סעיף יט 44
סעיף כ 44
סעיף כא 44
סעיף כב 44
סעיף כג 45
סעיף כד 45
סעיף כה 45
סעיף כו 45
סעיף כז 45
סעיף כח 45
סעיף כט 46
סעיף ל 46
סעיף לא 46
סעיף לב 47
סעיף לג 47
סעיף לד 47
סעיף לה 47
סעיף לו 48
סעיף לז 48
סעיף לח 48
סעיף לט 48
סעיף מ 48
סעיף מא 48
סעיף מב 48
סעיף מג 49

פרק א

סעיף א
הכל ממירים

ר"ל כל מי שיאמר על בהמת חולין שלו שתהיה תמורה על בהמת הקדש שלו [או של חבירו שנתן לו רשות להמיר בה], שניהם קדושים. והכל לאתויי יורש שהמיר על קרבן שהפריש מורישו בחייו:

סעיף ב
אחד אנשים ואחד נשים

אע"ג דבכל לא תעשה, אשה שוה לאיש. קמ"ל הכא, דסד"א דהני מילי בעונש השוה בכל אבל מימר דאין ענשו שוה בכל, דהרי צבור ושותפין אין ממירין, ואי אפשר שילקו כשהמירו, ולפיכך סד"א דגם אשה כשהמירה לא תלקה, קמ"ל [ש"ס ד"ב ב']:

סעיף ג
אלא שאם המיר מומר

נתפס בקדושה כלעיל סי' א'. [אב"י והא דלא נקט תנא בקיצור, הכל שהמירו תמורתם תמורה אלא שלוקה. תירץ רש"י ריש חולין, דכך הוא לשון התנאים, הכל שוחטין. הכל סומכין, הכל חייבין, ולתוס' כאן י"ל דלישנא אלימא נקט, לאשמעינן דאפילו במזיד עושה תמורה. או דסד"א דאשה אף דלוקה, מ"מ לא מקרב תמורה דידה. דאהני מיעוטא דלא יחליפנו, בלשון זכר, דלא מקרב תמורתה, ואהני רבוייא דהמר ימיר דתלקה. קמ"ל]:

סעיף ד
וסופג את הארבעים

ואע"ג דבכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו. י"ל דתמורה שאני דהו"ל כחוסם בקול, שע"י דבורו נעשה מעשה, ה"נ על ידי דבורו נעשה מחולין קדשים [ש"ס ד"ג ב'], אבל בכל לאו שאין בו מעשה לא לקי חוץ מנשבע לשוא או לשקר, ומקלל חבירו בשם, וכמו כן מוציא שם רע ועדים זוממין דכתיב בהו בפירוש שנענשין [תוס']:

סעיף ה
הכהנים ממירים את שלהם

בקרבנן שהפרישו בעצמן:

סעיף ו
ולא בככור

שנתן לו ישראל להקריבן.

סעיף ז
וכי מפני מה אין ממירים בבכור

ר"ל בשלמא חטאת ואשם אף שנתנו לו מישראל. עדיין יש שייכות להבעלים בהקרבן להתכפר בו, והרי בממיר בתר מתכפר אזלינן, דרק הוא יכול להמיר [כש"ס ד"י ע"א]. ותו דגם כשנתנו להכהן, אינו שייך לו לבד, רק שייך לכל אנשי המשמר להקריבו ולאכלו [כמנחות ע"ד א' ורמב"ם פ"ד מכלי מקדש]. וגם בזה אין לכל הכהנים שום שייכות בו, דכולן רק משולחן גבוה קא זכו [כקדושין דנ"ב ב']. וא"כ האיך ימיר הכהן בזה הקרבן שאינו שלו כלל. אבל בכור שניתן להכהן מישראל, אין להבעלים שום שייכות בו לכפרה, והכהן יקריבנו ויאכל בשרו לבדו אפילו כשאין זמן משמר שלו. ולא שייך בכה"ג משולחן גבוה קזכי, דהרי כבר הוא שלו כולו, ולמה לא ימיר בו:

סעיף ח
והבכור מתנה לכהן

דשניהן הן מכ"ד מתנות כהונה המפורשים סוף פרשת קרח:

סעיף ט
אף הבכור לא ימירנו בו

דכיון דנלמדו מהדדי במה מצינו, אין לחלק בכל הנ"ל, מדעכ"פ השתא בחיי הקרבן שוין חטאת ואשם לבכור, ואין להכהן השתא זכייה בשניהן, ולפיכך כל הנך פרכות הנ"ל שאינן בבכור רק אחר הקרבתו, לא מחשבו רק פרכות כל דהו, מדעכ"פ השתא אין בזה קולא וחומרא בשניהן, וילפינן להו שפיר מהדדי. [ונ"ל דמה"ט נמי ליכא למפרך דמה לחטאת ואשם דכשיומם אין להכהן שום זכייה בו, אבל בכור כשיומם הרי כולו שייך לכהן. [עי' בש"ס] דליתא, דעכ"פ השתא כשהמיר בו כשהוא תם אין לו זכייה בו, כל כה"ג הו"ל פירכא כל דהו, דלא פרכינן בה במה מצינו. והרי בבכור בעל מום כשימירו בו לא תפיס בה המרה. ורק בתם שייך בו המרה, ואז אין לו שום זכייה בו]:

סעיף י
שאין זכין בהן בחייהם

דגם בחיי הקרבן יש חילוק גדול ביניהן, דחטאת ואשם אף שניתנו לו מישראל שיקריבו בעדו, אין הכהן יכול למכרו אפילו לכהן אחר, והו"ל כממיר בקרבן שאינו שלו:

סעיף יא

דבבכור אף שכשהוא תם בא"י שאין הכהן יכול למכרו מדעומד להקרבה, עכ"פ מצינו בבכור תם שנולד בח"ל, רשאי הכהן למכרו, אף דחזי להקרבה, דס"ל כמשנה דלקמן [סוף פ"ג] דאע"ג דלכתחילה לא יעלהו לא"י להקריבו, עכ"פ בהעלהו רשאי להקריבו [ולא קי"ל כן]. וא"כ כיון דגם בחיי הקרבן וכשהוא תם יש להכהן זכייה בגוויה, אינו דומה לחטאת ואשם, וליכא למילף להו מהדדי במה מצינו, מדאיכא למפרך פרכא גמורה בינייהו [ודו"ק היטב]:

סעיף יב

והיה הוא ותמורתו יהיה קדש

דהוקשו אהדדי הקרבן והתמורה בפירוש לענין הוויית קדושתן:

סעיף יג

היכן קדושה חלה עליו

על הקרבן שהקדיש:

סעיף יד

אף תמורה בבית הבעלים

ולפיכך דוקא הבעלים ממירים על הבכור כל זמן שהוא ברשותם, מדחלה הקדושה ברשותן על עיקר הקרבן. אבל הכהן לא:

סעיף טו

מן הזכרים על הנקבות ומן הנקבות על הזכרים

וכולהו ולפינן להו מדכתיב בהמה בבהמה, והרי כולהו בהמות נינהו:

סעיף טז

לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב

טוב חולין ברע קודש. דמלה קמא דנקט קרא היינו החולין. ובמלת רע דנקט קרא יש במשמע נמי בעל מום, [וערתוי"ט]:

סעיף יז

איזהו טוב ברע

כלומר איזה רע של קודש שעושה תמורה:

סעיף יח

בעלי מומין שקדם הקדישן את מומם

אבל כשקדם מומן להקדישן לא חלה עליו קדושה ולא עביד תמורה. וילפינן הכי,

מדמייתרו תרתי מלות טוב בקרא, דהוה סגי למכתב לא יחליפנו ולא ימיר אותו ברע או רע בו, אלא חד טוב קמ"ל דאפילו בממיר בטוב לקי, ואידך טוב קמ"ל דרק טוב מעיקרא עושה תמורה. [כך מסקנת הש"ס אליבא דרבא, דבכל דוכתא דבריו הם טפי עיקר ממילי דאביי, מדהוא בתרא. והר"ב תפס הפי' של אביי. והיינו אי נימא דמלה קמא דקרא היינו החולין ופרושינו לפי שיטה בכורות [די"ד ב'] דמלה קמא של קרא היינו הקודש. ודו"ק]. מיהו כל קרבן כשיומם וצריך אחר, אסור להמיר הבעמ"ו רק מוכרו, או פודהו לעצמו במעות, וקונה בהן בהמה ומקריב:

סעיף יט

ממירים אחד בשנים ושנים באחד

א' של חולין בב' דקודש, או איפכא:

סעיף כ

והיה הוא ותמורתו מה הוא מיוחד אף תמורתו מיוחדת

אב"י ולרבנן הוא, לאפוקי ולד דאין עושה תמורה, כלקמן מ"ה, ולר"ש יליף ולד מהקישא דמעשר, דגם במעשר אין קדוש הולד שלה שהיה לה בשעה שנעשרה [כמעילה פ"ג מ"ו]. או דר"ש סבר ולד עושה תמורה:

סעיף כא

ולא עוברים באברים

דבאמר רגל בהמת חולין זו תהיה תמורה על העובר שבמעי בהמת קודש זו, אז אין האבר נתפס בקדושה. וה"ה איפכא:

סעיף כב

ולא שלמים בהן

אבר או עובר של חולין, לא ימירנה בבהמה שלימה של קודש. או איפכא. ועובר אפילו לרבנן לקמן [מ"ה] אצטריך דס"ל דאפילו ולד אין ממיר בו, אפ"ה סד"א עובר ירך אמו ומחובר בקדושה, ואפ"ה עדיף מאבר דאית ליה חיות בפ"ע, קמ"ל:

סעיף כג

רבי יוסי אומר ממירים אברין בשלמים

אבר של בהמת חולין בשלימה של קודש, וחלה קדושה על האבר ופשטה קדושה על כל הבהמה ותקרב:

סעיף כד

אמר רבי יוסי והלא במוקדשין

ר"ל בתחלת ההקדש:

סעיף כה

כולה עולה

ולת"ק דוקא במקדיש אבר שהנשמה תלוייה בו, אז כולה עולה [עי' חולין רפי"א]. וא"כ נראה פשוט דבממיר באבר שנשמה תלוייה בו, מודו רבנן:

סעיף כו

אין המדומע מדמע אלא לפי השבון

תרומה שנתערב בפחות מק' חולין, ונאסר הדמוע לזר. וחזר ונפל מדמוע הזה סאה א' למקום אחר, א"צ שוב ק' חולין נגד הסאה שנפלה, רק משערין יפה כמה תרומה יש בסאה זו לפי תערובות הראשון, נקט כל הבבות אלו הכא, אגב סיפא דמשנה ה'. דאין תמורה עושה תמורה:

סעיף כז

אין המחומץ מחמץ אלא לפי חשבון

דאם חימץ בשאור תרומה עיסת חולין, ונאסרה העיסה לזר, וחזר וחימץ מעיסה זו שנאסרה, עיסת חולין אחרת, לא חשבינן לעיסת חולין הב' כאילו נתחמצה מתרומה לבד, רק משערין יפה כמה שאור תרומה היה בחתיכת העיסה שנתערבה בהעיסה הב', ולא נאסרה העיסה הב' רק בהיה באותו שיעור התרומה שבו כח להחמיץ העיסה הב' מבלי החולין שמעורבין עמה. ואין אומרים בכל הנך חנ"נ מדאין אסור מחמת עצמו התרומה:

סעיף כח

אין המים שאובים פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון

דמקוה שהוא כולה מים שאובין פסול מדאורייתא. אבל מי גשמים שירדו לגומא והם מ' סאה. כשרין לטבול בהן, וגם אין נפסלין אפילו אם נפלו שוב לתוכן אלף סאה מים שאובין, כיון שמתחלה היה מ' סאה מים כשרין. וקאמר הכא שאם היה מתחלה מים כשרים פחות ממ' סאה ונתמלאה עד מ' סאה ממים שאובין ע"י המשכה ע"ג קרקע, אז אין השאובין פוסלין המקוה החסירה הנ"ל רק לפי חשבון. ר"ל דבנפלו השאובין לתוכה בהמשכה יש חילוק, דאם הרוב מהמ' סאה היו שאובין, נפסלה כל המקוה למחשבו כולה שאובין, בין שקדמו השאובים למים הכשרים או איפכא, ואפילו ירדו

השאובין לתוכה ע"י המשכה ע"ג קרקע. אבל כשהיה מתחלה בהגומא כ' סאה ומשהו מים כשרים, והמשיך לתוכן ע"ג קרקע ממש באורך ג' טפחים, כ' סאה חסר משהו מים שאובין, או יותר, כשרה כל המקוה [י"ד ר"א סמ"ה]. מיהו מי מעין כל שהוא מותר למלאותה עד מ' סאה ויותר מים שאובין אפילו בלי המשכה, ואפילו המי מעין מועט [שם סט"ו], ורק לכתחילה יש להחמיר גם במעין ליתן לתוכן השאובין בהמשכה [שם ס"מ]. עוד יש לפרש ע"פ המשנה במסכת מקואות פ"ג משנה א' ב' ג'. או ע"פ המשנה שם פ"ה מ"א. וי"א דה"פ דמתני', דהרי ג' לוגין שאובין שנפלו מהכלי בלי המשכה ע"ג קרקע, לתוך מקוה מים כשרים שאינן מ' סאה, נפסלו כולן, ומחשבו כאילו כולן שאובין, בין שקדמו המים כשרין להשאובין או איפכא. וקאמר הכא דג' לוגין שפוסלין המקוה אינן פוסלין רק לפי חשבון, ר"ל שיהיו חשבון הכלים שנפלו מתוכן השאובין כחשבון הלוגין, דהיינו דוקא כשנפלו הג' לוגין מג' כלים או פחות. אבל בנפלו מד' כלים או יותר, לא נפסלו המים הכשרים אפילו נפלו מכל הד' כלים ביחד. ודוקא שלא נתכוון לרבות, ר"ל שלא נתכוון ששופך לשם הג' לוגין כדי שיהיה בהמקוה מים בשפע רב. א"נ שלא התכוון מיד בתחלה להפיל לשם כל הג' לוגין, דבחד מהנך גוונא אפילו הטיל הג' לוגין מכמה כלים, וזה אחר זה, אפ"ה נפסלה המקוה [שם סט"ו. ועש"ך שם סקמ"ט]:

סעיף כט

אין מי חטאת נעשין מי חטאת

לטהר בזריקה, ולטמא הנושאן:

סעיף ל

אלא עם מתן אפר

ונ"ל דהא דנקט רק הנך אין אין, והרי עוד טובא אין אין איכא בתורה, כגון אין מים המאררים נעשין מאררים רק בנתינת אפר ומחיקת מגילה, ואין מים חיים של מצורע כשרים להזייה אלא בדם צפיר, ואין מנחה כשרה לקמיצה אלא במתן שמן ולבונה, ועוד טובא טובא. אלא דלא בעי למנקט רק הנך כולהו דדמו לאין תמורה עושה תמורה, דבכולהו הוה ס"ד, דמתתבר שיהא כח בדבר הנפעל שיעשה לדבר אחר שיהיה כמותו, שיהיה המחומץ מחמץ גם לדבר ארר כשנתערב בו, וששאובין שוב יעשו שאובין לכשנתערב, וגם מי חטאת אם נתערבו במים אחרים נעשה גם התערובות כדין מי חטאת. להכי קאמר הכא שאין נעשין מי חטאת רק עם נתינת אפר, ר"ל עד שיהיו מים תחלה בכלי ואח"כ יתן האפר על המים. דאע"ג דכתיב ונתן עליו מים חיים. אין הכוונה שיתן המים על האפר, ליתא, דהרי כתיב מים חיים אל כלי, ומשמע שלא יחצץ האפר

בין המים להכלי. רק ה"ק קרא, דלאחר שנתן האפר על המים שבכלי, ונתן עליו וגו'. ר"ל יערב המים יפה יפה עד שיעלו ממעל להאפר [ש"ס הכא י"ב ב']:

סעיף לא

אין בית הפרס עושה בית הפרס

החורש על הקבר עושה בית הפרס, דהיינו כל שחורש מהקבר ק' אמה לכל רוח, העפר ההוא מטמא במגע ובמשא, משום שכך שיערו חכמים דעד שם יכול להתגלגל עצם כשעורה מהקבר ע"י עגלת המחרישה. ואפילו קבור בעומק מאד או תוך ארון של אבן, אפ"ה כל שחרש ע"ג הקבר גזרו כך משום לא פלוג. וקאמר הכא דאין ביהפ"ר עושה ביהפ"ר, דאם חזר וחרש משדה ביהפ"ר שכבר נטמא, לשדה אחרת הסמוכה לה, לא חיישינן שהעצמות כשעורה שבביהפ"ר הראשון שכבר נטמא, הובאו ע"י המחרישה לשדה הסמוכה לה. א"נ דאם לאחר שחרש מהקבר מ' או נ' אמה הפסיק, וחזר וחרש ממקום שהפסיק עד יותר מק' אמה מהקבר, אין מטמא רק עד מקום כלות הק' אמה מהקבר. והיינו דלא כר"א דס"ל [אהלות פי"ז מ"ב] דדוקא בחרש בפעם א' יותר מק' אמה מהקבר, אינו עושה פרס רק עד ק' אמה מהקבר, דאין המחרישה מוליך העצם כשעורה שבא לתוכו מהקבר רק עד ק' אמה. אבל בחרש מהקבר והפסיק תוך הק' אמה, וחזר וחרש ממקום שהפסיק, חוזר ומטמא שוב משם ולהלן ק' אמה [כך פי' שם הרא"ש]:

סעיף לב

ולא תרומה אחר תרומה

שותפין בתבואה שתרמו שניהן כל א' מדעת חבירו, תרומת הראשון תרומה, דהרי מדעת חבירו תרם. אבל תרומת האחרון אינה תרומה שהרי כבר נתרם. ומתני' ר"ע היא, אבל ר"א ס"ל דתרומת שניהן תרומה, דהיינו כל א' לפי חלקו בהתבואה, דמדחזר השני ותרם, גלי דעתיה שחזר בו קודם שתרם הראשון, ולא הוה ניחא ליה שיתרום הראשון על חלקו. ולר"ע גלוי דעת למפרע לא אמרינן, כיון שלא גילה דעתו קודם שתרם שלוחו. אבל בתרמו כל א' שלא מדעת חבירו, היינו פלוגתא שנזכרה [בתרומות פ"ג מ"ג], דלר"ע תרומת שניהן תרומה, כל א' לפי חלקו בהתבואה, ולחכמים שם גם בכה"ג רק תרומת הראשון תרומה, וקיי"ל כר"ע. ודוקא בתרם הראשון א' ממ', כעין יפה, או א' מס', דהיינו כעין רעה. אבל בתרם הראשון כבינוני, דהיינו א' מנ' קיי"ל דאין תרומת השני תרומה:

סעיף לג
ולא תמורה עושה תמורה

דכתיב והיה הוא ותמורתו יהיה קודש, ולא תמורת תמורתו. אבל בהמיר אפילו אלף בהמות על קרבן אחד כולן קדושים, בין שהמירן בבת אחת או בזה אחר זה על הקרבן:

סעיף לד
ולא הולד עושה תמורה

דכתיב והיה הוא, ולא ולד של קודש:

סעיף לה
רבי יהודה אומר הולד עושה תמורה

דמלת יהיה מיותר, לרבות ולד שנתהווה:

סעיף לו
לא הולד ולא תמורה עושין תמורה

א"ל היינו ת"ק. ונ"ל דה"ק, רק בהקדש כתיב תמורה, אבל ולד הרי לא כתיב כלל גבי תמורה, ומנ"ל שימיר בה. ואי משום יהיה דקאמרת, לאו לרבות ולד, רק לרבות שוגג שנתהווה ממילא, אפ"ה דינו כמזיד, דבחישב להמיר שור שחור והמיר לבן אע"ג דבהקדש כה"ג קיי"ל דהקדש טעות אינו הקדש, אפ"ה בתמורה כה"ג קדוש:

סעיף לז
שלא נאמר אלא בבהמה

דכתיב ואם המר ימיר בהמה. [ואע"ג דבחולין [דט"ז ב'] קאמרינן צואר בהמה למעלה, ומוקי לה בעופא דקליל. י"ל לשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד (כחולין קל"ז ב'). תדע. (דבב"ק דנ"ד ב'), קאמר אם לרבות העופות. אע"ג דהתם בהפרשה בהר סיני כתיב אם בהמה, ש"מ דבלישנא דקרא אין עוף בכלל בהמה, ורק חיה בכלל בהמה ובהמה בכלל חיה (כב"ק שם. וחולין ד"ע ע"א]:

סעיף לח
אינן עושין תמורה

מדכתיב בתמורה קרבן, וקדשי בדק הבית לא מקרו קרבן:

סעיף לט
אמר רבי שמעון והלא המעשר בכלל היה

ר"ל מעשר בהמה היה בכלל כל הקרבנות שעושין תמורה:

סעיף מ
ולמה יצא

דפרט ביה קרא שעושה תמורה:

סעיף מא
יצאו קרבנות צבור

וה"ה שותפין נמי נתמעטו, דהרי שותפין פטורין ממעשר בהמה:

סעיף מב
יצאו קרבנות בדק הבית

דהו"ל מעשר דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד דלא ללמד ע"ע יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא. דר"ש ס"ל דקדשי בדק הבית מקרו קרבן, להכי אצטריך קרא לממעטינהו הכא

פרק ב

סעיף א
שקרבנות היחיד עושים תמורה

היינו רק בעיקר הזבח. אבל ולד הזבח, או תמורתו, אף כשהן של יחיד אינו עושה תמורה [כפ"א מ"ה]. וכמו כן עוף קרבן יחיד אינו עושה תמורה, [כפ"א מ"ו]:

סעיף ב
קרבנות היחיד נוהגין בזכרים ובנקבות

דעולה ואשם של יחיד, הם תמיד זכרים. וחטאת ושלמים של יחיד, לפעמים הן זכרים ולפעמים נקיבות:

סעיף ג
וקרבנות צבור אין נוהגין אלא בזכרים

דבין עולה או חטאת או שלמים של צבור לעולם הן זכרים:

סעיף ד
קרבנות היחיד חייבין באחריותן

בקרבנות שאין קבוע להם זמן, גם צבור חייב באחריותן, כפר העלם ושעיר ע"ז. אבל רק בקבוע להן זמן מיירי, דאז רק ביחיד אפשר שחייב להביאן אפילו אחר שעבר זמן חיובם, כגון עולת יולדת וקרבנות מצורע, שחייבין להביא קרבנותיהן ביום ח' לטהרתן, וכשלא הביאן אז יביאם אח"כ, מיהו ודאי יש גם בקרבנות יחיד דבעבר זמנן בטל קרבנן,

כחביתי כה"ג, שיביאו עבורו משלו בכל יום [מנחות פ"ד מ"ה]. וכ"כ פר יו"כ שהכה"ג מביאו ג"כ מביתו:

סעיף ה
ובאחריות נסכיהם

דמדחייב באחריות הקרבן, חייב להביא גם נסכיו, והיינו המנחה והיין שמביאין עם הקרבן:

סעיף ו
וקרבנות הצבור אינן חייבין לא באחריותן

דקרבנות הצבור שקבוע להן זמן, כולן בעבר זמנן בטל קרבנן. אבל כשאין קבוע להן זמן כגון פר העלם דבר שהפרישוהו ונאבד ודאי חייבים באחריותו.

סעיף ז
ולא באחריות נסכיהן

דכשעבר זמנן ולא הביאו הקרבן פטורים גם מלהביא נסכי קרבן ההוא:

סעיף ח
אבל חייבין באחריות נסכיהן משקרב הזבח

דאפילו צבור אם הקריבו הקרבן בזמנו בלי נסכים, חייבים להביא הנסכים אפילו לאחר כמה ימים:

סעיף ט
אמר רבי מאיר והלא חביתי כהן גדול

י"ב חלות שנעשין במחבת ובאין משל כה"ג בכל יום, ומקריבין מחציתן בבקר ומחציתן בערב:

סעיף י
ופר יום הכפורים

שג"כ מביאו הכה"ג משלו כיו"כ:

סעיף יא
אלא שזמנן קבוע

ר"ל אפילו קרבן יחיד, כל שזמנו קבוע דוחה שבת וטומאה, אבל כל שאין זמנו קבוע כגון פר העלם של צבור וכדומה גם בצבור אינו דוחה שבת וטומאה. ובהנך גם ת"ק מודה, ואפ"ה קרו להו קרבן צבור, כיון דעכ"פ הצבור חייבים בהם, אף שבאין משל יחיד, כקרבן צבור דמי. והנ"מ בין ת"ק לר"מ, פסח שני, דלכ"ע מדלא אתי בכנופיא קרבן

יחיד הוא [כיומא דנ"א א'], דלר"מ מדזמנו קבוע דוחה שבת וטומאה, ולרבנן לא דחי. וקיי"ל דדוחה שבת אבל לא טומאה, דמפני טומאה דחיתו ואיך יחזור ויעשה בטומאה:

סעיף יב

שכפרו בעליו

שאבדה ונתכפר באחרת, ואח"כ נמצאת הראשונה:

סעיף יג

מתות

נועל דלת בפניה עד שתמות ברעב, וזה הלכה למשה מסיני:

סעיף יד

ושל צבור

שאבדה, ונתכפרו צבור באחרת ונמצאת אח"כ הראשונה:

סעיף טו

רבי יהודה אומר ימותו

פליגי אם ההלכה למשה מסיני, גם בשל צבור היתה. וזה א' מג' אלפים הלכות שנשתכחו בימי אבלו של משרע"ה:

סעיף טז

אבל לא בצבור

דה' חטאות המתות הן, ולד חטאת, תמורת חטאת, מתה בעליה, נתכפרו בעליה, עברה שנתה [וסי' ותמנע היתה פלגש]. מיהו אין דין כל הה' שוין, כלקמן [פ"ד מ"א]. ולהכי קאמר הכא דכמו שג' מהן לא משכחת בקרבן צבור, דולד חטאת אי אפשר בקרבן צבור, דהרי כל חטאות הצבור זכרים הם. ותמורת החטאת ג"כ א"א בצבור, דקרבן הצבור אינו עושה תמורה. ומתו בעליו נמי לא שייך בצבור, שאין צבור מתים:

סעיף יז

אף שכפרו הבעלים ושעברה שנתן ביחיד דברים אמורים

שימותו:

סעיף יח

ואין תמורה עושה תמורה

דכתיב והיה הוא ותמורתו יהיה קודש, ולא תמורת תמורתו:

סעיף יט
ומקדישים אברים ועוברים

ר"ל רשאי כל אדם להקדיש וכו' ועי' לעיל פ"א סי' כ"ה.

סעיף כ
אבל לא ממירים

לאו מדכתיב בהמה בבהמה, דהרי עובר נקרא בהמה [כרפ"ד דחולין]. אלא מהיקישא דר"ש קא יליף [כפ"א מ"ו], דכמו דמעשר אינו באברים ועוברים, מדכתיב כל אשר יעבור תחת השבט, כמו כן בתמורה. [אב"י עמ"ש פ"א סי' כ"א]:

סעיף כא
להגזז ולהעבד

שכשהמיר בהמת חולין בעל מום על בהמת קודש תמימה, חלה קדושה חמורה על הבעל מום, שאף אם יפדוה מותרים רק באכילה, ואסורים בגיזה ובעבודה, דדינו כקדשים שקדם הקדשן למומן. וה"ט, משום דגלי קרא דאפילו בקדם מומן אפ"ה כשהמיר בהן תחול עליהן הקדושה, דכתיב טוב ברע או רע בטוב, ורע היינו בעל מום. משא"כ קדשים שקדם מומן להקדשן, כשנפדו מותרין אף בגיזה ועבודה [כחולין פ"י מ"ב]:

סעיף כב
בתמורה

שכשהתכוון לומר הר"ז תמורת עולה שלי, ואמר הר"ז תמורת שלמים שלי, והיה לו שלמים בביתו, הר"ז קדיש ולוקה, וכ"כ בהתכוון לומר שור שחור שיצא מביתי יהיה תמורה על בהמת קדשים זו ויצא מפיו לבן, ויצא מביתו לבן. או שאמר תצא זו ותכנס זו תחתיה, בכולהו קדיש ולוקה, דבכולהו אע"ג שהיה שוגג בדבר, עכ"פ בגוף ההמרה מזיד היה. אבל בהיה שוגג בההמרה, שהיה סבור שמותר להמיר, אע"ג דקדיש פטור ממלקות [רמב"ם פ"א מתמורה]. ולראב"ד כל לקי דנקט ש"ס בהנך עניינים היינו דבגזז או עבד בבהמת התמורה לקי. אבל על ההמרה לא לקי]:

סעיף כג
במוקדשים

דבכל שוגג בקדשים קיי"ל כב"ה [נזיר רפ"ה] דהקדש טעות אינו הקדש. ומה"ט אם הנקדש בטעות היה בעל מום, אע"ג דכל המקדיש בעמ"ו למזבח לקי, אפ"ה זה אינו לוקה מדבטעות היה:

סעיף כד
רבי אלעזר אומר הכלאים

שנולד מעז ורחל:

סעיף כה
והטרפה ויוצא דופן

שנתקשה אמו בלדתו, וחתך דפנה של בטן האם והוציאו הולד דרך שם:

סעיף כו
טומטום

שנולד עם עור שמכסה ערותו בב' המקומות, ואינו ניכר אם זכר, או נקיבה הוא:

סעיף כז
ואנדרוגינוס

שיש לו זכרות ונקבות:

סעיף כח
לא קדשים

שאין תמורה חל עליהן, וכ"ש דבהקדישן אינן קדושים:

סעיף כט
ולא מקדישים

שאם היו קדושים, ואח"כ אירע פסולן, כגון בטריפה שנטרפה אח"כ, ובכלאים ויוצא דופן וכו' משכחת לה שהיו ולדות קדשים שהקדישו אמן קודם שנתעברה, דאז חלה קדושה על כרחך על הולד אף שנפסל מהקרבה, ואם המיר אח"כ על ולד זה בהמת חולין, אין התמורה קדושה, אפילו לר"י דס"ל [פ"א מ"ה] ולד עושה תמורה, הני לא עבדי תמורה, משום דלא דמי לבעל מום דעושה תמורה, דבעל מום יש במינו קרבן, משא"כ הנהו אין במינן קרבן [דטומטום ואנדרוגינוס ויוצא דופן אופן ברייתן משונה], וטריפה נמי אף דיש במינן קרבן, עכ"פ אסור באכילה, ולא דמי לבעל מום דמותר באכילה. להכי הנך דמו טפי לבהמה טמאה של קודש, שאין עושה תמורה. וכ"כ באמר על כלאים וטריפה וכו' שיהיו תמורה על קרבן אין התמורה קודש, דלא דמי לבעמ"ו, דהנך אין במינן קרבן והו"ל כהמירה על גמל וחמור [רמב"ם פ"ב מתמורה הי"ז]:

פרק ג

סעיף א
וולדן

של שלמים או של תמורת שלמים:

סעיף ב
וולד ולדן עד סוף העולם

ר"ל אפילו ולד ולד ולד וכו' עד סוף העולם. ובגמרא פריך, עד סוף העולם ל"ל, דמ"ש ולד ולדן מולד ולד ולדן. ומשני, דקמ"ל לר"א דס"ל ולד שלמים ימות דחייש שיגדל מהן עדרים [כסי' ד']. להכי קמ"ל תנא דאפילו עד סוף העולם דודאי חזינן דלגדל קבעי, אפ"ה יקרב שלמים:

סעיף ג
וטעונים סמיכה ונסכים ותנופה וחזה ושוק

בש"ס גרסינן תנופת חזה ושוק:

סעיף ד
רבי אליעזר אומר ולד שלמים לא יקרב שלמים

רק כונסו לכיפה וימות ברעב, וזהו מדרבנן דאי נימא יקרב, ישהה לאם שתרבה וולדות ואתא בהו לידי תקלה בגיזה ועבודה, או לעבור בבל תאחר, מיהו דוקא בשלמים גזר, מדאית לבעלים הנאה מיניה, וגם שכיחי. אבל בולד תודה דלא שכיח לא גזר:

סעיף ה
וחכמים אומרים יקרב

[חכמים היינו ת"ק. (תוס'). ונ"ל דסד"א דת"ק מודה לר"א דגזרי' שיבא לידי תקלה, רק דלת"ק סגי למגזר מה"ט לכתחילה, אבל בששחטן כבר, דאז תו ליכא למגזר שיגדל מהן עדרים, להכי יקריבן. ולר"א עכ"פ לא גרע מאשם שכפרו בעליו, דאע"ג דאינו אסור בהקרבה רק מדרבנן. מדגזרו לאחר כפרה אטו לפני כפרה (כפסחים ע"ג), אפ"ה דוקא בניתק לרעיא כבר, בדיעבד יקריבנו, משא"כ בלא ניתק דלא עשה מעשה בגוף הקרבן. אפילו בדיעבד לא יקריבנו. דאל"כ מה הועילו חכמים בתקנתן (כתובות ד"י ע"א). א"כ ה"נ בולד ותמורת שלמים אפילו בכבר שחטן לא יקריבן. ולעולם לכתחילה לכ"ע אסור להקריבן. להכי קמ"ל חכמים דסיפא תקרב, דהיינו לכתחילה. א"נ י"ל דר"ש בסיפא

מתרץ קו' זאת, והיינו דקאמר לא נחלקו ר"א וחכמים וכו'. אבל לת"ק אפילו ולד ולד נמי יקרב, וכמפורש בדבריו].

סעיף ו
ועל ולד ולד תמורה שלא יקרב

דמחשבתו ניכרת ממעשיו דלגדל ולדות בעי:

סעיף ז
העיד רבי יהושע ורבי פפייס

דלא כר"א:

סעיף ח
על ולד שלמים שיקרב שלמים אמר רבי פפייס אני מעיד

כבר העיד על רבו שכך קבל מרבותיו, והכא הלכה למעשה קמ"ל:

סעיף ט
ואכלנו ולדה שלמים בחג

בחג השבועות. דבפסח לא הקריבוהו, דמיירי דהיה אז תוך ז' ימים משנולד, ואפשר נמי דבחג הסוכות קאמר, דאע"ג דא"כ איך עבר בעשה כשלא הקריבו בעצרת, דהרי רק בבל תאחר לא עבר עד שיעבור עליו ג' רגלים. י"ל דמיירי שהיה הולד חולה בעצרת דפסול אז לקרבן:

סעיף י
הרי אלו כתודה

שיקרבו אימוריהן במזבח, והבשר יאכל ליום ולילה:

סעיף יא
ובלבד שאינן טעונין לחם

דכתיב על לחם התודה, רק תודה עצמה צריכה לחם:

סעיף יב
תמורת עולה

שהמיר זכר בעולה. דבהמיר נקיבה בעולה תרעה עד שתסתאב:

סעיף יג
וולד תמורה

דולד עולה אי אפשר, דהרי עולה זכר הוא:

סעיף יד
המפריש נקבה לעולה

והרי אין עולה נקיבה:

סעיף טו
ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו עולה

דדוקא בולד תמורת עולה, וולדן וכו' [כלעיל מ"ב] יקרבו, משום דהעולה גופה שאלו באו מכחה ג"כ קריבה, דהרי זכר הוא. משא"כ הכא, דהעולה גופה נקיבה היתה, ותרעה עד שתסתאב, להכי גם הבאים מכחה ירעו:

סעיף טז
רבי אליעזר אומר הוא עצמו יקרב עולה

ר' אלעזר גרסינן בלא יו"ד, דסתמו הוא ר"א בן שמוע רבו של רבינו הקדוש [כיבמות דפ"ד א']. אבל ר' אליעזר ביו"ד, סתמו הוא ר"א בן הורקנס שהיה הוא ור' יהושע שניהן תלמידי רבן יוחנן בן זכאי, שהיה בזמן החורבן כבר קודם לנשיאותו של רבן גמליאל זקינו של רבי [כמ"ש בפירושינו לאבות פ"ב סי' ס"ז]. ומוכח דהך ר"א דהכא היינו ר"א בן שמוע שהיה אחרון בזמן לר"א בן הורקנס, דהרי לקמן במתני' בתמורת אשם נקט תרי ר"א, ר"א אומר ימותו ור"א אומר יביא בדמיה עולות, ומסתמא הך דקדים בזמן נקט ליה תחלה. והיינו ר"א בן הורקנס, ור"א דנקט לבסוף היינו ר"א בן שמוע. ומדמקשה ש"ס מר"א בתרא דהתם דקאמר יביא בדמיה עולות, אר"א דהכא דקאמר שהוא עצמו יקרב עולה, ש"מ דתרווייהו ר' אלעזר בן שמוע הן]:

סעיף יז
ותמכר ויביא בדמיה אשם

ובלא מום לא תמכר, דאע"ג דלא חזי לאשם לא הוה הא כמום גמור, דעכ"פ מדנחית לה קדושת דמים, נחית לה נמי קדושת הגוף להא מלתא, דנבעי מום ממש. [ונקט הכא הדין במפריש נקיבה לאשם שלא תמכר בלי מום. אע"ג דלא אשכחן אשם שיהיה נקבה. וא"כ כ"ש בהקדיש נקיבה לעולה, דלא תמכר בלי מום, דהרי אשכחן בעולת עוף דרשאי להיות נקבה. וכ"כ מה"ט לא נקט לעיל במפריש נקבה לאשם וילדה זכר, דלא יקרב הולד לאשם. משום דג"כ מכח ק"ו שמעינן לה מולד עולה דנקט. דמה ולד עולה, דאפשר שיחול שם עולה על אמו הנקבה במיני עופות. אפ"ה לא יקרב הולד, מכ"ש בולד אשם שא"א כלל שיחול שם אשם על אמו הנקבה, ומה"ט באמת ר"א דפליג בולד עולה מודה בולד אשם שלא יקרב הוא עצמו. או נ"ל דברישא לא נקט באשם, דא"כ לא הוה פליג ר"א,

דכה"ג לכ"ע. ירעה, דבכל שבחטאת מתה באשם ירעה, ובסיפא לא נקט בעולה כה"ג, דקמ"ל רבותא, אע"ג שעי"ז באשם מתעכב כפרתו עד שיסתאב. אפ"ה לת"ק ירעה]:

סעיף יח

אם קרב אשמו

ותו א"צ לזאת:

סעיף יט

יפלו דמיה לנדבה

להקריב ממנו עולות נדבה כשהמזבח פנוי:

סעיף כ

רבי שמעון אומר תמכר שלא במום

דהו"ל כבעלת מום [ועי' מנחות פי"ב מ"ג]. אבל בעולה שהפרישה נקבה, מודה שתמתין עד שתומם, מדאשכחן עולת נקבה בעוף:

סעיף כא

רבי אליעזר אומר ימותו

זהו ר' אליעזר בן הורקנס [מדהקדימו לר' אלעזר דסיפא, שהוא ר"א בן שמוע שהיה מאוחר לר"א בן הורקנס, כלעיל סי' ט"ז]. וס"ל דמדכתיב כחטאת כאשם, הוקשו אהדדי שיהיה דינם שוה:

סעיף כב

ורבי אלעזר אומר יביא בדמיה עולות

עולת יחיד:

סעיף כג

אשם שמתו בעליו

או או קתני:

והיינו שנאבד וכפר בעליו באחר, ואח"כ נמצא הראשון:

סעיף כד

וימכר ויפלו דמיו לנדבה

לנדבת צבור כלעיל סי' י"ט. משא"כ בחטאת בכה"ג ימותו:

סעיף כה

רבי אליעזר אומר ימותו

וצריכי, דסד"א דוקא באשם שכפרו בעליו קאמר ר"א ימותו, משום דגזור אחר שנתכפר

בראשון, אטו שיקריבהו עולה קודם שנתכפר בראשון, ואז אסור להקריבו עולה, דבעוד שלא נתכפר קיימי דמיו לאשם. אבל בתמורת אשם, דלאו להקרבה קאי אימא מודה לרבנן. ואי תנא תמורה סד"א בהא קאמרי רבנן, אבל בנתכפרו אימא דמודו לר"א צריכי:

סעיף כו
והלא אף הנדבה עולה היא

פרושי קמפרש לפלוגתא דלעיל, וכדמסיק:

סעיף כז
אלא בזמן שהיא באה חובה

כדקאמר ר' אלעזר:

סעיף כח
הוא סומך עליה

בב' ידיו קודם שחיטה:

סעיף כט
ואם היה כהן

ר"ל אם בעל האשם שמקריב בדמיה עולה, היה כהן:

סעיף ל
עבודתה ועורה שלו

שהוא עצמו מקריבה ונוטל ג"כ עורה, אף שאינו אז במשמר של אותה שבוע:

סעיף לא
ונסכיה משל צבור

דהרי של צבור היא:

סעיף לב
עבודתה ועורה של אנשי משמר

של אותה שבוע:

סעיף לג
הרי אלו כבכור וכמעשר

לא שיקרבו, דהרי מעטינהו קרא שלא יקרבו [כבכורות פ"ט סימן ס"ג]. רק ר"ל שירעו עד שיסתאבו, וישחטו כבכור ומעשר שנפל בהם מום, שאין נמכרין באטלס כשנשחטו במומן:

סעיף לד
ויאכלו במומם לבעלים

בכור לכהן ומעשר לבעלים:

סעיף לה
מה בין הבכור והמעשר לבין כל הקדשים

כשהוממו אלו ואלו:

סעיף לו
שכל הקדשים

כשהוממו:

סעיף לז
נמכרים באטליס

הוא השוק שמוכרים שם בהמות חיים וגם בשר:

סעיף לח
ונשקלין בליטרא

דעי"ז ימכרו ביוקר טפי, ויהי הרווחה להקדש, להביא קרבן מובחר שצריך להביא בדמים שיקבל:

סעיף לט
חוץ מן הבכור ומן המעשר

דכשיוממו א"צ להביא בדמי מכירתן קרבן אחר, א"כ כשימכרם באטלס ובליטרא יהיה הרווחה רק להדיוט, ומשום הרווחתו לא מזלזלינן בהקדש למכרן בפרהסיא כחולין. [ואע"ג דאמרינן (תמורה ד"ה ב') דבבכור נאמר לא יפדה, דהיינו כשיומם אינו יכול לפדותו להתיר בו גיזה ועבודה. משא"כ בשאר קדשים. אבל רשאי הכהן למכרו שיאכלו הקונה בתורת קדושת בכור. אבל במעשר נאמר לא יגאל. וגאולה היינו מכירה (בג"ש מחרס) ור"ל שאינו רשאי למכרו כלל. וא"כ היכי קאמר הכא דאין המעשר נמכר באטלס ובליטרא, הרי בל"ז אינו רשאי למכרו כלל. י"ל דדוקא תם אסור למכרו מדאורייתא, אבל בעל מום רק מדרבנן אסור למוכרו, משום גזירה אטו תם, ומשו"ה היכא דאיכא פסידא דיתמי, שאינן יכולין לאכלו כולו. מותר למכרו [כמבואר בבכורות דל"א ב']. וקאמר הכא, דרק משום הפסדן התירו, אבל משום הרווחתן לא מזלזלינן בהקדש]:

סעיף מ
ויש להן פדיון

דכשיוממו פודם בשוויין ומוסיף חומש, או מכרן לאחר, ובדמי הפדייה או המכירה מביא קרבן אחר כמותו:

סעיף מא
חוץ מן הבכור ומן המעשר

דשניהן כשיוממו אינן נפדין להתירן בגיזה ועבודה, וגם אין המעות שיקבל נתפס בקדושה, מדא"צ להביא תחתיהן קרבן אחר כמותן. רק כשיוממו יאכלו הן עצמן במומן לבעלים:

סעיף מב
חוץ מן הבכור ומן המעשר

שאין מביאין אותן לכתחלה מח"ל:

סעיף מג
ואם בעלי מומין יאכלו במומן לבעלים

דבשר הבכור שייך לכהן, והמעשר לבעלים:

סעיף מד
שהבכור והמעשר יש להן פרנסה במקומן

ר"ל יש להן תקנה בח"ל, שירעו עד שיסתאבו ויאכלו שם:

סעיף מה
הרי אלו בקדושתן

דאף כשיוממו צריך לפדותן להעלות דמיהן להקריב הקרבן בעדן. ומדנשאר בהן קדושה גם כשיוממו, להכי כשהן תמימים יעלה הן עצמן להקריבן. ואנן קיי"ל כר"ע [סוף פרק בתרא דחלה] דבכור ומעשר שעלו תמימים מח"ל, אפילו בדיעבר לא יקרבו [רמב"ם פ"א מבכורות ה"ה]. [אב"י ותמוהים דברי רתוי"ט רפ"ט דבכורות שכתב דרמב"ם לא ס"ל כר"ע, ע"ש]:

פרק ד

סעיף א
ימותו

סוגר דלת בפניה עד שתמות ברעב [רש"י קדושין דנ"ה].

סעיף ב
שעברה שנתה

דחטאת כשרה רק תוך שנתה:

סעיף ג
ושאבדה ונמצאת בעלת מום

האי שנאבדה קאי לכאן ולכאן, ור"ל שעברה שנתה ונאבדה ונמצאת, או שנאבדה ונמצאת בעלת מום, אע"ג דה"ל ב' לריעותא ודחוייה לגמרי בשעה שנתכפר באחרת, אפ"ה בנמצאת אחר שכפרו בעלים באחרת, תמות:

סעיף ד
אם משכיפרו הבעלים

נמצאת:

סעיף ה
תמות

אבל באבודה שנמצאת קודם שנתכפרו בעליה באחרת, אפילו רק בחדא לריעותא, כגון שנמצאת תמימה ותוך שנתה, תרעה עד שתסתאב ויביא בדמיה אחרת, וכדמסיק בסיפא. וה"ה בעברה שנתה לחוד, תרעה עד וכו'. וכ"כ בחטאת שהוממה לחוד, יביא מיד בדמיה אחרת [כך הוא שיטת התוס' ריש פרקן, ורמב"ם פ"ד מפסוהמ"ק ה"א ג' וז' וח'. ומ"ש הרמב"ם שם ה"ח דבאבדה ונמצאת קודם שנתכפרו בעליה באחרת, שתרעה עד שתומם ויפלו דמיה לנדבה. לכאורה תמוה, דהיכי מיירי, אי בשאחר שנמצאת האבודה נתכפר באחרת. הרי בכה"ג פסק רבינו (בה"ג) דבכה"ג האבודה תמות, מדדחיה בידים. ואי בלא נתכפר עדיין הרי כבר פסק שם רבינו דאמרינן ליה שיקריב אותה שנאבדה, והאיך כתב רבינו כאן שתרעה. ונ"ל דמ"ש רבינו כאן שתרעה, היינו אותה שלא נאבדה. וכש"ס (כ"ג א'). או ר"ל אם הורו לו ב"ד בטעות שיקריב שאינה אבודה, אז הואיל ולא דחי להאבודה בידים רק בהוראת ב"ד, תרעה ויפלו דמיה לנדבה. ולרש"י ור"ב ה"פ אם משכפרו בעלים באחרת באו בעלים לשאול על האבודה שנמצאת קודם שנתכפרו בהאחרת, אז תמות האבודה, ואפילו לרבנן במ"ג דס"ל דאין חטאת אבודה מתה רק בנמצאת לאחר שכפרו בעליה באחרת, הכא מודו דתמות. מדאיכא ב' לריעותא. ורכ"מ אחמ"כ רצה (בה"ח) לקרב המרוחקין בזרוע. לומר דרמב"ם ס"ל כרש"י בזה. והרואה יראה שאין הדבר כן ווצ"ע):

סעיף ו
ואינה עושה תמורה

דמדלא היא ולא דמיה קרבין לא אלים קדושתה למתפס תמורה:

סעיף ז
לא נהנין

מדרבנן:

סעיף ח
ולא מועלין

אם נהנה מהן, פטור מקרבן מעילה, מטעם שבסי' ו':

סעיף ט
אם עד שלא כפרו הבעלים

נמצאת [ולרש"י הנ"ל סי' ה' מיירי שלא רצו להתכפר באחרת. ותמהני מאד וכי ברצונו תליא לעבור על לאו ועשה [ר"ה ד"ו א'] להשהות קרבנו, והרי גם דבחטאות אין ממשכנין [כספ"ה דערכין] אפ"ה בחטאת נזיר שאינו בא לכפרה חיישינן שישההו וממשכנין, ומכ"ש הכא שאומר בפירוש שישההו, ואפשר שלא יומם כלל, ולא יתכפר לעולם וצריך לדחוק דמיירי שאומר האדם שירצה להשהות מלהביא קרבנו עד קודם שיעבור על בל תאחר. דאולי תומם חטאת זו מקודם]:

סעיף י
ותמכר ויביא בדמיה אחרת

אעברה שנתה ואבדה קאי. דאילו בנאבדה ונמצאת בעלת מום, תמכר מיד רביא בדמיה אחרת:

סעיף יא
ומועלין בה

דהואיל ודמיה עומדין להקרבה, יש בה קדושה.

סעיף יב
תמות

דהרי נתכפרו בעליה [כמשנה א', רק דלרמב"ם נקט במ"א ב' לריעותא לרבותא. ולרש"י דב' לריעותא דבמ"א דוקא. סתם בנמצאת קודם שנתכפרו בעלים באחרת]:

סעיף יג

ואחר כך נמצאו המעות ילכו לים המלח

דכל שהבהמה תמות, המעות ילכו לים המלח:

סעיף יד

והשאר יפלו לנדבה

לנדבת צבור (כפ"ג סי' י"ט), ככל מעות שנתותר ממעות שהפריש לחטאת, ודוקא שעירב המעות יחד. אבל בלא ערבן. והביא חטאתו מא' מהן, הו"ל כחטאת שכפרו בעליה באחרת, ומדחו המעות האחרות לים המלח:

סעיף טו

והרי חטאת בעלת מום

שהוממה. דאילו היתה תמימה, היא תקרב והמעות ילכו לים המלח. דכל הנך אליבא דר' לקמן סי' ט"ז, דס"ל דכשהיתה החטאת אבודה בשעה שהפריש אחרת, האבודה למיתה אזלה, ה"נ הנך מעות שהיו אבודים בשעה שהפריש אחרת, אף שנמצאו קודם שנתכפרו בהאחרת, ילכו לים המלח:

סעיף טז

דברי רבי

אע"ג שלא הקריב עדיין האחרת בשעה שנמצאת הראשונה, אפ"ה מדהיתה אבודה בשעה שהפריש האחרת, להכי כשהקריב האחרת תלך זו למיתה:

סעיף יז

וחכמים אומרים אין חטאת מתה

ר"ל אין חטאת אבודה מתה:

סעיף יח

ואין המעות הולכות לים המלח אלא שנמצאו מאחר שכפרו הבעלים

מיהו כ"ע מודו בנתכפר באחת מהן, אפילו נתכפר באבודה, שאינה אבודה מתה, דמדנתכפר בלי שאלת ב"ד הרי דחי להאחרת בידים. כי פליגי רק בבא לשאל בב"ד איזה יקריב דלרבנן אמרינן ליה שיקריב האבידה, ושאינה אבודה תרעה, ולרבי כל איזה מהן שיקריב, חברתה תמות:

סעיף יט

המפריש חטאתו והרי היא בעלת מום

ר"ל שהוממה אח"כ:

סעיף כ
מוכרה ויביא בדמיה אחרת

אבל כשלא מכרה עדיין בשעה שמתכפר באחרת, תמות:

סעיף כא
תמות

אף שכבר מכרה:

פרק ה

סעיף א
כיצד מערימים על הבכור

לשון ערסה פירושו תחבולה ליסט בל"א בין באופן המותר או שאינו מותר. והיינו בין להזיק, כמו והנחש היה ערום (בראשית ג' א'). בין להנצל, כמו ערום ראה רעה ונסתר (משלי כ"ב ג'). בין להרוויח לעצמו או לאחרים, כמו שומר תוכחת יערים (משלי ט"ו ה'), וערומים יכתירו דעת (משלי י"ד י"ח). אבל מרמה הוא תמיד באופן שאינו מותר, משום שיוזק בו אחר, ופירושו הינטערגעהען. והכא בלשון ערמה ר"ל כיצד רשאי לעשות תחבולה להרוויח בהיתר בכור שיוולד בעדרו:

סעיף ב
ילדה זכר יקרב עולה

אף שנתחייב כבר בעולה, יכול לפטור א"ע בזה. משום שאינו קדוש, רק כשפטר הרחם ויצא, להכי רשאי להקדישו מקודם. ואע"ג דכתיב אשר יבכר לה' לא יקדיש אותו. האי יבכר על כרחך לשון עבר הוא, דכשכבר בוכר ונולד שוב אינו מקדישו, אבל רשאי להקדישו קודם שנולד, שלא תחול עליו קדושת בכור כשיוולד. ודוקא עולה, שמעלהו מקדושה קלה לחמורה. אבל אינו רשאי לעשותה שלמים, דמורידה מקדושתה, דבכור נאכל רק לכהן, ושלמים לכל אדם:

סעיף ג
זבחי שלמים

לא במבכרת מיירי, דהרי נקיבה לא קדש בבכורה, ולמה יערים עליה. גם אי"ל דמיירי בחולין וכמשנה ב', דהרי קאמר כיצד מערימין, ואי בחולין, מה צריך להערים, רק מיירי שמערים בחטאת, שהקדישה ונתעברה אח"כ, ומתירא שכשתלד, וולד חטאת למיתה אזלא. להכי מתנה שיהיה הולד שלמים, דקדושת אם לא חל על ולד, רק בהווייתו

כשיצא מרחם, יתקדש בקדושת אמו, ולפיכך יכול להקדישו מקודם בקדושה אחרת, ואע"ג דשלמים נגד חטאת הו"ל הורדה מקדושה, עכ"פ כיון דכשלא יעשה כן למיתה אזל, לא חיישינן. מיהו אנן קיי"ל עובר ירך אמו, ולהכי ולדות קדשים במעי אמן הן קדושים כקדושת אמן [רמב"ם פ"ד דתמורה הי"ב. ועיין רמב"ם פסוה"מ פ"ד ה"ד, ופי"ח הכ"ג. ועי' ראב"ד ורלח"מ עבדים פ"ז ה"ה, דלפי דעתם קיי"ל עובר לאו ירך אמו]:

סעיף ד

אם נקבה זבחי שלמים

שאמר כך. וה"נ מיירי בחטאת שנתעברה. ואע"ג דהיה יכול להתנות ששניהן יהיו שלמים. אורחא דמלתא דחושב שכשתלד ב' ויהיה לו א' לשלמים, יקריב הב' הראוי לעולה עולה:

סעיף ה

הזכר יקרב עולה והנקבה תקרב שלמים

נ"ל דקמ"ל דלא אמרינן דלא התנה רק על א' לבד ולא עלה בדעתו שתלד תאומים [ועי' ב"ב פ"ט מ"ב]:

סעיף ו

ודמיו חולין

הך בבא ע"כ מיירי שהתנה כן על חולין מעוברת. דאי בקדשים, הרי לא חל קדושת עולה רק על זכר א', והב' נשאר בקדושת אמו, ואם האם חטאת, ב' הולדות ימותו, דהרי נתערב עולה בחטאת המתה, משום דבדאורייתא אין ברירה [עי' מ"ש לקמן פ"ו מ"ו.]. אלא מיירי בחולין מעוברת, ולהכי לעניין איסור, אמרינן אין ברירה בדאורייתא, ושניהן עולה. אבל לעניין ממונא, הרי רק א' נדר, להכי דמי השני חולין:

סעיף ז

אין קדושה חלה עליהן

הך בבא שוב לא מיירי בחולין מעוברת, דפשיטא דלא חל עליה שום קדושה, דאפילו למאי דקיי"ל דעכ"פ טומטם ספיקא הוה [כספ"ו דבכורות]. היינו לעניין קדושה הבאה מאליה, כקדושת בכור דקמא שמיא גליא. משא"כ הכא קדושה לא נחית לבהמה רק מדעת המקדיש, והרי לא התנה רק על זכר או נקיבה וודאין. רק מיירי בהתנה כן על קדשים מעוברת. [והא דלא נקט הן בבא לעיל גבי קדשים מעוברת. ה"ט מדלא רצה להפסיק בפלוגתא בין הבבות]. ורשב"ג ס"ל דטומטם בריה בפ"ע הוא, והו"ל כבעל מום, וס"ל נמי וולדות קדשים בהווייתן כשיצא מרחם נקדשין, להכי הו"ל כהוקדם מומן

להקדשן, ואין קדושת אם חל עליהן. ומה"ט גם קדושת פה לא חל עליהן, דבריה בפ"ע הם, והו"ל כבעל מום מעיקרא. אבל אי הוה ס"ל טומטם ספיקא הוה, עכ"פ היה קדש בקדושת האם:

סעיף ח

האומר

על חולין מעוברת:

סעיף ט

דבריו קיימים

דקדושת הולד קדים לקדושת האם [מכאן נמי מוכח כמ"ש לקמן בס"ד (פ"ו סי' ל"ו), דאע"ג דעובר ירך אמו לעשות ולד כאם, עכ"פ לא הוה ירך אמו לעשות אם כולד, דהרי בהקדיש באמת ירך אמו, צריך למכרה כולה למי שצריך עולה (כרמב"ם רפט"ו ממעק"ר). מיהו נ"ל דבשעת לידה לכ"ע אז אין עובר ירך אמו מדאז כבר התחיל לפרוש מאמו, וכדמוכח (באהלות פ"ז מ"ה), דכשיצא ראשון מת, השני טהור, אף שוודאי אמו נטמאה באהל המת לא אמרינן דנטמאה הולד עמה. אב"י וה"נ אמרינן ערכין [ד"ז א] כיון דעקרא גופה אחרינא הוא]:

סעיף י

הרי זו ולד שלמים

דמדהיתה מעוברת כשהקדישה, חל הקדושה גם על הולד, ותו לא מצי למהדר לעשות הולד עולה, דתפיס לשון ראשון. ואפילו למ"ד ולדות קדשים בהווייתן לאויר עולם קדשי. היינו בהקדיש, ואח"כ נתעברה, ולא בהקדיש מעוברת:

סעיף יא

אמר רבי יוסי אם לכן נתכוין מתחלה

שכשאמר היא שלמים נתכוון לומר בסוף שהולד יהיה עולה, אף שהיה יכול להקדים להקדיש הולד קודם לאם [ולפ"ז איצטריך מ"ג לרבותא דר' יוסי, ומ"ד לרבותא דר"מ ודו"ק]:

סעיף יב

דבריו קיימים

דאף בגמר דבריו אדם נתפס:

סעיף יג
ואם משאמר הרי זו שלמים

אף שלא התכוון אז כלל על הולד, אפ"ה מדלא התכוון איפכא נתפס בקדושת אמו.

סעיף יד
נמלך ואמר ולדה עולה הרי זו ולד שלמים

ואף שהיה תוך כדי דיבור, והרי קיי"ל דכל חזרה תוך כדי דבור כדבור דמי. בהנך ו' דברים מקדיש מימר, מגדף, ע"ז, מקדש, מגרש [וסימנך קם געגק], אף שחזר תוך כדי דיבור לא מהני [עיין רמב"ם סוף פ"ב מתמורה ופט"ו מקרבנות. ואה"ע סי' מ"ט ב"ש שם סנ"ג. ואה"ע סי' ל"ז סכ"ה וכ"ז. וסל"ח סעיף ל"ד. ועי' בח"מ רנ"ה ש"ך סק"ה דהביא ראיה ברורה דרק בד' דברים מגדף. ע"ז. מקדש, מגרש, לא אמרינן תוך כ"ד כדיבור דמי. אב"י עי' ר"ן נדרים דפ"ז א' ד"ה והלכתא, טעם הנך דל"א גבייהו תכ"ד כדיבור דמי]. ושיעור תוך כדי דיבור, הוא בכדי לומר ג' תיבות, שלם עליך רבי [תוס' הכא, ובב"ק דע"ג ב' ד"ה כי לית. וש"ך י"ד ר"י סק"ו]:

סעיף טו
הרי זו תמורת עולה ותמורת שלמים

כגון שהתכוון על עולה ושלמים ידועין והמיר בהן:

סעיף טז
הרי זו תמורת עולה

דתפיס לשון ראשון:

סעיף יז
דבריו קיימין

ותרעה עד שתומם, ותמכר ויביא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים, ואי"ל האיך נאמינו שנתכוון מתחלה לתרווייהו, דא"כ הול"ל תמורת עולה ושלמים. י"ל דמצי לתרוצי שחשב, שכשיאמר כך תרעה, כדין האומר חציה עולה וחציה שלמים. אבל כשיאמר תמורה אכל חד וחד, היה סבור שתקרב. מיהו באומר שתהיה חטאת ועולה, תמות. ודוקא כשהיה חייב חטאת, דאל"כ אפילו אמר הר"ז חטאת אינה קדושה [כספ"ב דחולין]:

סעיף יח
הרי זו תחת זו

או שאמר וכו':

סעיף יט
הרי זו תמורה

דכולן לשון תמורה הן:

סעיף כ
אינו תמורה

דלשון חלול היינו שיצא ההקדש מקדושה לחול, והרי אין הקדש תמים יוצא לחולין:

סעיף כא
יוצא לחולין

ונתפסה האחרת בקדושתה, אעפ"י שאין זאת שחילל עליה שוה כמו ההקדש, עכ"פ מדאורייתא ההקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה, הר"ז מחולל. וגם בלא זה מדאורייתא אין אונאה להקדש:

סעיף כב
וצריך לעשות דמים

ר"ל דעכ"פ מדרבנן צריך לחשוב בדקדוק דמים של זה נגד זה, כדי שלא יפסיד ההקדש, ומה ששוה ההקדש יותר מהחולין, יוסיף מכיסו.

סעיף כג
לא אמר כלום

מדלא הודיע על איזה חטאת עולה הוא ממיר:

סעיף כד
היה לו דבריו קיימין

אב"י עי' מ"ש ע"ר נ"י בפירושו [ביצה פ"ב סי' ז'].

סעיף כה
הרי אלו לעולה

משמע לדמי עולה, דהיינו למכרה ולקנות בהדמים עולה:

פרק ו

סעיף א
אוסרים כל שהן

ר"ל כל בהמות שפסולות להקרבה, דינן שאם נתערבו אפילו באלף, כולן אסורות להקריב כשאין ניכר האיסור. ואם הבהמות שנתערבו ביניהן הפסולין, הם קדשים, הרי

כל התערובות ירעו עד שיוממו וימכרו אז להדיוט (כרפ"ח דזבחים). ואלו הן הפסולים להקרבה, הרובע וכו':

סעיף ב
והנרבע

מיירי שהעיד כן ע"א או הבעלים. דביש ב' עדים, אסור גם להדיוט:

סעיף ג
והמוקצה

שהפרישוה להקריבה לע"ז [ועי' בפתיחה לסדר זה פ"ב אות ל"ד]. ודוקא שעשו בה כבר הכומרים קצת מעשה להכינה להקרבה, כגון שרחצוה או גזזו שערה ליפותה להקרבה, אז נאסרה לגבוה. [וי"א דהא דאמרינן בש"ס, אינה אסורה עד שיעשו בה מעשה, היינו עד ולא עד בכלל, ור"ל שכשעשו בה מעשה שחרשו בה. או שעשו בה מעשה אחרת, אפילו לצורך ע"ז, אפ"ה הותרה. דתו לא מקרבו לה לע"ז. מיהו ל"מ לפע"ד לא משמע כן לישנא דגמ'. דא"כ הול"ל,,רק עד שיעשו בה מעשה". או מילת אינה מיותר]:

סעיף ד
והנעבד

שעבדוה כע"ז. אבל להדיוט מותרת דכל בעל חי שנעבד לא נאסר להדיוט [ונ"ל הטעם. משום דבע"ת למעלתו מדומם וצומח. נתנה לו תורה קצת חזקה בחיות שלו, שיהא שייך לעצמו. באופן שלא יהא אדם יכול לאסרו, אם לא עשה מעשה בגופו, והו"ל כמי שאוסר דבר שאינו שלו כל זמן שחי הבע"ת. משא"כ בדומם וצומח, אמרה תורה השחת שרוף וכלה. אבל אי"ל משום דבע"ח הו"ל כגדולי קרקע (ועי' רמ"מ פי"ט הי"א מהל' שבת). והו"ל כאילן שנטעו ואח"כ עבדו דאינו נאסר רק כשיעשה בו מעשה [כע"ז מ"ח א']. ואף דבהחליף בע"ת על ע"ז נאסרה אף שלא נעשו בו מעשה (כי"ד ססקמ"ה). התם שאני דרבייא קרא, והיית חרם, כל שאתה מהייה ממנה יהיה כמוה (כע"ז נ"ד ב'). ליתא. דהרי דגים לא מחשבו גדולי קרקע (כעירובין כ"ז ב'). והרי לא מצינו חילוק בין דגים לשאר בע"ח שנעבדו, משמע דכולן מותרים. אמנם אילה"ק למה התירה תורה נעבד להדיוט, מ"ש מנרבע דאסור להדיוט, הואיל ובא לאדם תקלה על ידה. כבר תירץ הש"ס [סנהדרין נ"ה א'], דנרבע שאני דנטפל בה בדבר שקלונו מרובה, משא"כ נעבד. וה"ה בחרש בשור ובחמור, או בעשה בבהמה מלאכה בשבת, וכדומה, בכולן מותרות להדיוט מה"ט]:

סעיף ה
ואתנן

מפורש במ"ב:

סעיף ו
ומחיר

מפורש במ"ג:

סעיף ז
והכלאים

שנולד מעז ורחל:

סעיף ח
והטרפה

ומשכחת לה שנתערב ואינו ניכר, כגון שבין בהמות קדשים שכולן נקובות בקוץ נגד חללה של בהמה, אבל לא נקבו לחלל, נתערב ביניהן בהמה שנדרסה וג"כ לא נתנקבה בצפורן של החיה לבית חללה של בהמה, שאפ"ה דרוסה כה"ג טריפה, דהארס שורף והולך להחלל. ומפני שכולן ניקבו בשוה, לא מינכרה הדרוסה בין נקובות הקיץ. או י"ל דמיירי שנתערבה נפולה בין שאר בהמות, וס"ל דנפולה אפילו הלכה צריכה בדיקה לאחר שחיטה. ולהכי כשירעו ויוממו מותרים להדיוט ע"י שיבדוק כל אחת שלא נתרסקו אבריה. משא"כ לגבוה אפילו בבדיקה אסורים, מדיש בה חשש טריפות, הקריבהו נא לפחתך. ואנן קיי"ל דנפולה צריך לשהות, מעל"ע, ובעמדה א"צ לשהות מעל"ע, ושניהן צריכין בדיקה, אבל בהלכה א"צ בדיקה, ובזה"ז כל שצריכים בדיקה, אסורה, דלא בקאינן השתא בבדיקתם (י"ד נ"ח). א"נ דמתני' מיירי שנתערב ולד טריפה בין בהמות קדשים, ור"א היא דס"ל (חולין נ"ח א') דולד טריפה אסור להדיוט, וכ"ש לגבוה, ואנן קיי"ל דולד טריפה כשר אפילו לגבוה [כרמב"ם פ"ז מאסומ"ז], וכ"ש דשרי להדיוט [כי"ד ע"ט ס"ג]:

סעיף ט
ויוצא דופן

שהקישה אמה בלידתה, וקרע דופן האם והוציא הולד:

סעיף י
איזה הוא מוקצה המוקצה לעבודה זרה

שהפרישוה להקריבה לע"ז כלעיל סי' ג':

סעיף יא
הוא אסור

להקריבה לגבוה:

סעיף יב
ומה שעליו מותר

ר"ל תכשיטין שעל המוקצה מותרין הן ודמיהן לקרבנות המזבח.

סעיף יג
הוא ומה שעליו אסור

למזבח:

סעיף יד
זה וזה

מוקצה ונעבד:

סעיף טו
מותרין באכילה

להדיוט, דבע"ח לא נאסר, וכלעיל:

סעיף טז
איזהו אתנן האומר לזונה

שאינה ישראלית, או שהיא ישראלית, והיא לו מחייבי לאוין, וכ"ש כשהיא מחייבי כריתות או מיתות ב"ד. ואפילו אתנן שנתן לבוא על הזכר, או אתנן נדה, אף שמותרת לו לאחר זמן. אבל אתנן פנוייה ישראלית, או אתנן שנתן לאשתו נדה, או אתנן שנתנה נקיבה לזכר, מותרים למזבח [רמב"ם פ"ד מאסומ"ז ה"ט וי"]:

סעיף יז
אפילו מאה כולן אסורין

ר"ל אפילו התנה לשלוח לה טלה א' ושלח ק' טלאים, לא אמרינן שהיתרים מאותו טלה שהבטיח, למתנה בעלמא שלחן, קמ"ל דכולן דינן כאתנן:

סעיף יח
ותלין שפחתך אצל עבדי

בעבד עברי שאין לו אשה ישראלית מיירי, דאז אסור לרבו למסור לו שפחה כנענית. אבל בעבד כנעני, או בעבד עברי שיש לו כבר ישראלית, מותר בשפחה:

סעיף יט
רבי אומר אינו אתנן

דס"ל דאפילו באין לו אשה מותר בשפחה. א"נ ס"ל דאף דכשאין לו אשה אסור בשפחה, עכ"פ הואיל והותר מכללה, להכי אף באופן שאסורה לו אינו אתנן. [ול"מ היה נ"ל דפי' בתרא עיקר, דאי כפי' קמא, למה להו דפליגי באתנן ולא פליגי בעבד גופיה אם מוחר בשפחה באין לו אשה]:

סעיף כ
אחר נטל עשרה

טלאים:

סעיף כא
ואחד נטל תשעה וכלב

כנגד העשרה טלאים שנטל חבירו:

סעיף כב
שכנגד הכלב

רצה לומר אותן עשרה טלאים שנטל האחר כנגד הט' והכלב שלקח חבירו, כולן אסורים. והיינו למאי דקיימא לן כמאן דאמר דבדאורייתא אין ברירה. ולמ"ד דאפילו בדאורייתא יש ברירה, אילה"ק דלשקול חד נגד הכלב, ואינך כולהו לשתרי. י"ל, דמיירי שלא היה בכל י' הטלאים שכנגד הט' והכלב, טלה א' ששוה כדמי הכלב, וכגון שכל א' מאותן הטלאים שכנגד הכלב שוה דינר, ואותן ט' שעם הכלב שוה כל א' דינר חסר מעה, והכלב שוה דינר וט' מעין, נמצא שבאותן י' שכנגד הכלב יש בהן ט' שיש בכל א' מעה א' מחיר הכלב, והעשירי היא כולו מחיר הכלב, להכי כולן אסורים. אבל בהיה בין י' הטלאים שכנגד הכלב, א' ששוה ממש כהכלב, אז יוכל המחליף לומר שזה יהיה מחיר הכלב ויאסר, והשאר יהיו מותרים [כך מוכח פי' הסוגיא הכא, ומש"ס בכורות (דנ"ז א')], דרק למ"ד יש ברירה בדאורייתא מקשי הש"ס הכא לברור חד להדי כלבא, ואינך לשתרו. ומתורץ קו' כתוי"ט הכא]:

סעיף כג
אתנן כלב

שנתן טלה לחבירו שירשוהו לבוא על כלבו:

סעיף כד
ומחיר זונה

שהחליף טלה בזונה:

סעיף כה
שנים

ר"ל שנאמר אתנן זונה ומחיר כלב וגו' כי תועבת ה' אלהיך גם שניהם.

סעיף כו
ולא ארבעה

ר"ל ולא שיהיו גם אתנן כלב ומחיר זונה אסורים שהן יחד ד':

סעיף כז
ולדותיהן

של אתנן ומחיר:

סעיף כח
שנאמר הן

מדכתיב גם שניהן, דרשינן כאילו כתיב שנים הן, דהו"ל מיעוט:

סעיף כט
נתן לה כספים

להזונה:

סעיף ל
הרי אלו מותרין

לקנות בהן קרבן:

סעיף לא
אסור

למזבח. מיהו בנתן לה חיטין ועשתן קמח ענבים ועשתן יין, וכדומה, שנשתנו, מותרים למזבח, דכתיב הן ולא שנוייהן:

סעיף לב
הרי אלו מותרין

אפילו בהפריש טלה לפסחו ואח"כ המנה זונה על הפסח בשכר שיבעלנה, דסד"א דמדיוכל להמנות אחרים על פסחו, והמעות שיקבל מהן עבור זה, הם חולין גמורים,

דעל מנת כן הקדישו ישראל פסחיהן, א"כ שלו הוא הפסח, ויהיה יכול לאסרו באתנן. קמ"ל דאפ"ה שרי, מדכתיב ולא תביא אתנן וגו' לכל נדר, פרט לכל הנדור כבר:

סעיף לג

עופות

ר"ל ואם נתן לה עופות, כגון יונים באתנן:

סעיף לד

הרי אלו אסורין

לקרבן:

סעיף לה

להביא את העוף

דמלת כל, רבוי הוא:

סעיף לו

ולדותיהן מותרים

מיהו בנרבע, מוקצה, נעבד, נוגח, בהנך דוקא בנעשה בה איסור ואח"כ נתעברה, אז הולד מותר לקרבן, דהרי אבי הולד, של היתר הוא, והו"ל זה וזה גורם, דשרי. אבל בהיתה מעוברת ואח"כ נעשה בה איסור הנ"ל אסורה, להקרבה, דהיא וולדה נרבעו או נעבדו או הוקצו, או נגחו:

סעיף לז

ולד טרפה

מיירי שנתעברה ואח"כ נטרפה. אבל בנטרפה ואח"כ נתעברה אי אפשר דמיירי, דהרי קיי"ל טריפה אינה יולדת:

סעיף לח

רבי אליעזר אומר לא יקרב על גבי המזבח

דס"ל עובר ירך אמו, ובאמת אפילו להדיוט ס"ל דאסור, דהיא וולדה נטרפה, רק רבותא קמ"ל אליבא דחכמים [תוס' ד"ה ר' אליעזר]:

סעיף לט

וחכמים אומרים יקרב

דס"ל דוקא בנרבעה אמו אמרינן עובר ירך אמו. אבל טריפות, מדהוא דבר התלוי בחיות האם, והרי הולד בריא וחי, להכי שרי אפילו לגבוה וכ"ש להדיוט. והכי קיי"ל [י"ד ע"ט]:

סעיף מ
פסולה מעל גבי המזבח

מירי שינקה כל ימיה חלב טריפה רותח בכל שחרית, אף שאכלה בינתיים דברים אחרים, והו"ל זוז"ג אפ"ה אסור, מדיכולה לעמוד מעל"ע בלי אכילה כשינקה חלב רותח מקודם, א"כ הו"ל רק גורם אחד, דעל החלב לבד נתגדל. ולהדיוט בכהאי גונא ספיקא הוה [ש"ך י"ד סי' ס' סק"ה]:

סעיף מא
להאכילן לכלבים

ואם נמצאת טרפה אחר הפדיון הר"ז תקבר, והמעות חולין, דהרי מקח טעות הוא, והרי קיי"ל דהקדש טעות אינה הקדש [כרפ"ה דנזיר]:

פרק ז

סעיף א
שקדשי מזבח עושים תמורה

חוץ מבעופות ובמנחות:

סעיף ב
ולדן וחלבן אסור לאחר פדיונם

בהוממה אמן ונתעברה ונפדית וילדה. ומירי שנתעברה ואח"כ נפדת ואח"כ ילדה, דבכה"ג אף למ"ד וולדות קדשים רק כשיוולדו נקדשו, והרי אז אמן חולין. אפ"ה כשנולדו נקדשו מעצמן, דפדיון אמן לא תפס בוולדות, מדהיו אז תמימין במעי אמן. ואפ"ה אסור להקריבן, מדאתו מכח קדושה דחוייה, דהרי אמן נדחית מהקדושה. אבל בנתעברה וילדה קודם פדיון, אז י"א דיקרבו וי"א דירעו [ועי' פ"ו סי' ל"ט ודו"ק]. ובנתעברה וילדה אחר שנפדת, שרי להדיוט. מיהו קדשי בדק הבית, אפילו נתעברו קודם פדיון וילדו אחר פדיון, שרו, דמדקדשי רק הדמים, לא אלימי קדושתייהו, ונתפסין גם הולדות התמימין שבמעיה בפדיונה:

סעיף ג
והשוחטם בחוץ

חוץ לעזרה, והן תמימין:

סעיף ד
חייב

כרת:

סעיף ה
ואין נותנים מהם לאומנים בשכרן

ר"ל אומנין המתקנין דבר מה במקדש, נותנין להן שכרן ממעות קדשי בדק הבית, ולא ממעות המיוחד לקדשי מזבח:

סעיף ו
מה שאין בן בקדשי בדק הבית

והא דלא תני נמי דרק קדשי מזבח אסורים בגיזה ועבודה מדאורייתא, משא"כ קדשי בדק הבית [כבכורות דכ"ה א'] י"ל כיון דגם קדשי בדק הבית עכ"פ מדרבנן אסור, כמבואר שם להכי לא תני לה.

סעיף ז
הקדש בדק הבית חל על הכל

אפילו על בעל מום, בהמה טמאה או אבנים. או אפילו על דבר שאינו חשוב, שאין גופן אפשר שיתפס בקדושת המזבח, וכגון שהקדיש קורה לבדק הבית מועלין בשפאין הנושרין מהמעצד כשמחליקין הקורה. וכמו כן בהקדיש אילן לבדק הבית, מועלין גם בעלין שנושרין ממנו. משא"כ בהקדיש קורה או אילן לעצים שלמזבח, אין מעילה בהנך. מיהו בקנה גזבר קורה לבדק הבית, אין מועלין בשפאין:

סעיף ח
ומועלין בגדוליהן

דבהקדיש בהמה לבדה"ב מועלין בחלבה, ובהקדיש תרנגולת, מועלין בביצתה. משא"כ חלב וביצים של קדשי מזבח, לא נהנין ולא מועלין. [וכולה מתני' לא מיירי רק בהקדיש גופן למזבח. אבל בהקדיש דבר שיהיה דמיו למזבח, דינו לכל דבר כקדשי בדה"ב, שחל גם על דברים שאין גופן ראוי למזבח, ומועלין גם בגדוליהן [כמעילה די"א ודי"ב].

סעיף ט
ואין בהם הנאה לכהנים

אבל קדשי מזבח, רובן כהנים נהנין מהן. ואפילו עולה שכולה כליל, נהנין עכ"פ בעורה, ובשאר קרבנות נהנין אף בבשר. חוץ ממעשר ופסח, שאין לכהנים שום חלק בהן, רק כולו לבעלים. וחוץ מפרים הנשרפין ושעירים הנשרפין שאין לשום אדם חלק בהן:

סעיף י
אין משנין אותן מקדושה לקדושה

דקדשי מזבח לא ישנה, להקדיש עולה שיהיה שלמים או להיפך, וכדומה. וקדשי בדה"ב לא ישנה מחמור לקל, כגון קדושת בדק ההיכל לא ישנהו לתקן המזבח [רמב"ם פ"ד מתמורה]. ולרש"י וראב"ד אף מחמור לקל רשאי לשנות הקדש בדק הבית, ורק לשנות ולעשות מקדושת בדה"ב קדושת מזבח וכ"ש איפכא, אסור:

סעיף יא
ומקדישין אותן

אקדשי מזבח קאי:

סעיף יב
הקדש עלוי

להעלותן בדמים, אויסשטיינערן בל"א. כגון באומר עולה זו תהיה לבדה"ב, יאמדו כמה הנאה יש לו בה, דאם היא קרבן נדר, שאמר הרי עלי זו לעולה, הרי חייב באחריותה, וכשלו דמיא, להכי נותן כל דמיה לבדה"ב. ובאמר הרי זו עולה, דהו"ל נדבה, שאינו חייב באחריותה, אז בהקדישה אח"כ לבדה"ב, שמין כמה יתן אדם בבהמה זו להביא עולה שאינו חייב בה, כדי להביא דורן לקונו, וכאותן דמים יתן לבדק הבית לדורן לקונו, דהרי אין לו הנאה בקיום בהמה זו, רק מה שנהנה שמביא דורן לקונו [ועי' מ"ש ספ"ח דערכין]:

סעיף יג
ומחרימין אותן

שיוכל לומר על עולה, הר"ז חרם לכהנים, ונותן לכהן כפי שומא דלעיל. מה שאין כן קדשי בדה"ב אין מקדישין אותן. דדוקא קדשי מזבח שיש לבעליו שייכות בהן, שכשיוממו יפדום, להכי יכול להחרימן. [אב"י עי' מ"ש ע"ר נ"י ערכין פ"ח סי' כ"ט]. אבל קדשי בדה"ב, אין לו שום שייכות בהן, ואין אדם מחרים דבר שאינו שלו:

סעיף יד
ואם מתו

קדשי מזבח או קדשי בדה"ב שמתו אפילו לאחר שהוממו, אבל לא נפדו עדיין:

סעיף טו
יקברו

דאין פודין קדשים להאכילן לכלבים. ואפילו למ"ד פודין, דוקא בנטרפה בעודה חיה,

דאפשר לה העמדה והערכה. אבל משמתה אי אפשר לקיומי בה העמדה והערכה, להכי אינה נפדת:

סעיף טז

קדשי בדק הבית אם מתו יפדו

דס"ל דחדשי בדה"ב א"צ העמדה והערכה כשיפדו:

סעיף יז

ואלו הן הנקברים

דגם אפרן אסור בהנאה, וכדמסיק:

סעיף יח

קדשים שהפילו יקברו

יקברו הנפל:

סעיף יט

הפילה שליא תקבר

דאין שליא בלא ולד. ובוודאי נמוח הוא:

סעיף כ

וצפורי מצורע

אותו צפור שנשחט לטהרתו. אבל צפור האחר, אחר שנשלח מותר אף באכילה, דלא אמרה תורה שלח לתקלה [כקדושין דנ"ז א']:

סעיף כא

ושער נזיר

שער נזיר שנטמא, שדינו שיגלח ויתחיל למנות נזירותו מחדש. אבל שער נזיר טהור, כשמגלח כשהשלים נזירותו ישרפנו תחת הדוד שמבשל בו השלמים, ואם לא גלח אז רק לאחר זמן, ישרפנו בכל מקום שירצה [עי' רמב"ם פ"ח דנזירות]. וי"א דגם שער נזיר טמא, דוקא כשאינו ארוג צריך קבורה. אבל כשהוא ארוג דאז השערות כנוסים יחד, והרי שער לא יתרקב מהר, ויש לחוש שהמוצאן ישתמש בהן, להכי טוב יותר שישרפו. משא"כ כשאינן ארוגים וכנוסין יחד, אף שאינן מתרקבין, עכ"פ מדהן מפורדין מתפזרים בין העפר, ולא חיישינן שילקטן המוצאן אחד לאחד, דלא חשיבי:

סעיף כב

ופטר חמור

בין גופו בין שערו. מיהו בשערו ארוג, ישרפנו, ומטעם הנ"ל:

סעיף כג
ובשר בחלב

בשר שנתבשל בחלב דוקא, שאסור מדאורייתא. וה"ה כל בו"ח דאורייתא, אסור להאכילו אפילו לכלבים של הפקר, אבל שרי להשליכו לבית הכסא או לנהר [או"ה כלל כ"א דין ב' וי"ג]. אבל אסור להשליכו ע"ג אפר כירה [י"ד צ"ד פר"ח שם סק"י]:

סעיף כד
וחולין שנשחטו בעזרה

נ"ל דתנא ושייר מת שצריך קבורה. וגם בגמ' משמע דמוראה ונוצה של קרבן עוף, ודישון מזבח, נמי בכלל נקברים הם:

סעיף כה
רבי שמעון אומר חולין שנשחטו בעזרה ישרפו

ולא יקברו דאתו לאחלופי בקדשים שנפסלו בעזרה שדינן בשריפה. מיהו גם לר"ש האפר של חולין שבעזרה אסור בהנאה:

סעיף כו
וכן חיה שנשחטה בעזרה

אע"ג דבחיה ליכא למגזר אטו קדשים שנפסלו, דהרי חיה בקדשים ליכא, אפ"ה לר"ש תשרף, דגזרינן חיה אטו בהמת חולין [ואי"ל דהוה גזירה לגזירה. די"ל דבבת אחת גזרו חולין אטו קדשים, ולא חלקו בגזרתן בין חיה לבהמה [ועי' רש"י קדושין נ"ח א' ותוס' חולין פ"ה ב']:

סעיף כז
ואלו הן הנשרפים

ויש בהן חומרא וקולא, חומרא שצריך להטריח לשרפן, וקולא שאפרן מותר. ובנקברין נמי יש חומרא וקולא, אבל להיפך מהנ"ל, וכדמסיק:

סעיף כח
חמץ בפסח ישרף

נ"ל דלהכי לא עירב תנא למתני חמץ עם תרומה טמאה ואינך דבסיפא בחד בבא, משום שישרף החמץ היינו רק לר' יהודה דס"ל דכיון דנותר וחמץ שניהן בבל תותירו, להכי כמו דנותר בשריפה, כמו כן חמץ בשריפה, ואפרו מותר [פסחים כ"א ב']. מיהו דוקא כלא בשעת ביעורו, אבל בשעת ביעורו גם לר' יהודה השבתתו בכל דבר, וא"צ דוקא לשרפו [פסחים די"ב ב']. ולרש"י [שם], שלא בשעת ביעורו היינו שעה ששית, ושעת

ביעורו היינו משעה ז' ואילך. ולר"ת הוה איפכא, דשלא בשעת ביעורו הייינו משעה ז' ואילך, ושעת ביעורו היינו בשעה ו'. מיהו אנן קיי"ל כרבנן, דחמץ מכלל נקברים הוא, ואפרו אסור. ולהכי מתחלת שש ולמעלה שמשביתו, פוררו וזורהו לרוח או מטילו לנהר, או שורפו או משליכו לבית הכסא וזהו קבורתו [א"ח תמ"ה]. ואף דנשרפין אפרן מותר, לא חיישינן שיהנה מאפר החמץ כשישרפנו, כדגזרינן לקמן בכל הנקברין. דחמץ שאני, דרגילין הכל לבערו קודם שש, והו"ל הביעור לאחר שש כמלתא דלא שכיחא דלא גזרו בה רבנן [כביצה די"ח א']. ותו דחמץ שהוא בבל יראה, בדיל מניה. [כפסחים די"א א']. אבל קודם זמן איסור יכול לתנו לעכום"ז, ואם שרפו אז מותר האפר בהנאה. ואם השליכו אז במקום הפקר גמור לרחוב, ומצאו שם לאחר זמן איסורו, פטור מלבערו, [רט"ז ורמג"א ססי' תמ"ה]. [ואילה"ק אמאי קיי"ל כרבנן נגד ר"י. הרי כל מה שהשיבו רבנן לר' יהודה על ילפותא דיליה חמץ מנותר אינו רק מדהשיבו לו דא"כ נילף נמי אשם תלוי וחטאת עוף מנותר. והל"ל שישרפו והרי ר"י ס"ל שיקברו [כפסחים דכ"ט א']. וא"כ לדידן דקיי"ל דאשם תלוי וחטאת עוף באמת ישרפו, וכמ"ש הר"ב בסוף פרקן (וכרמב"ם פסוהמ"ק פי"ט), וא"כ שפיר נוכל למילף המה מצינו של ר' יהודה חמץ מנותר. נ"ל דמזה מוכח דהילפותא דר"י ג"ש היא (כרש"י פסחים כ"ח ב', ודלא כתוס' שם דכ"ט א' שכתבו דיליף במה מצינו). וא"כ כיון דאין אדם דן ג"ש אא"כ קבלו מרבו (כמכות די"ד ב'), להכי לא אצטרכו רבנן להשיב על דברי ר"י כלל, כיון דלא קבלו ג"ש זאת מרבם, ואדרבה אשכחו מיעוטא הנותר בשריפה ואין כל איסורין שבתורה בשריפה כש"ס דכ"ד א'). ורק קושיא הקשו לר' יהודה מדברי עצמו באשם וחטאת העוף]:

סעיף כט

ותרומה טמאה

שמותר הכהן להנות ממנה כשישרפנה, וכדמסיק:

סעיף ל

והערלה וכלאי הכרם

נ"ל דתנא ושייר בגד מנוגע, ופרים ושעירים הנשרפין, ופרה אדומה:

סעיף לא

ואת שדרכו ליקבר יקבר

רק אבבא דנשרפין קאי, דכשאי אפשר לשורפן, כגון משקין, יקברו. [ונ"ל דמ"ש רש"י ור"ב דרק אערלה וכלאי כרם קאי, ה"ט משום דבחמץ בפסח א"א דמיירי, דהרי קיי"ל דהשבתתו בכל דבר. ובמשקין תרומה טמאה נמי א"א לאוקמא, דאי בשמן ידליקנו, ואי

ביין מצי למעבד ביה זילוף (כב"ה פסחים ד"כ ע"ב). עי' תוס' שבת (דכ"ה א' ד"ה כך). מיהו לרמב"ם (פי"ב מתרומות) לא קיי"ל בהא כב"ה. דחיישינן לתקלה, רק יקבר].

סעיף לב

ומדליקין בפת ובשמן של תרומה

ר"ל אפילו לכתחילה מותר ליהנות מלהב שלהן. אבל שאר דברים שמצוותן בשריפה, כערלה וכלאי כרם, יש בהן ג' מדריגות.

(א) בעודן להב אסורים אפילו בדיעבד בהנאה [פסחים כ"ו ב'].

(ב) ובנעשו גחלים בוערות, רק לכתחילה אסורות בהנאה [תוס' שם ד"ה בשלה].

(ג) ובנעשו כבר אפר, מותרים אף לכתחילה [שם]. עוד נ"ל דדוקא נקטה מתני' פת ושמן, וגם דוקא נקט מדליקין. דגם בתרומה טמאה שמותרת בהנאה, זהו דוקא בפת ושמן, שאפשר שיהיו מותרין להדלקה ולא יבוא בהן לתקלה, כגון פת דזרק ליה בין העצים, ושמן יתננו בכלי מאום [כפסחים ל"ג ב']. אבל פירות של תרומה אסור להדליקן מעט מעט, שמא בין כך וכך יבוא בהן לידי תקלה [כתוס' שם דל"ד א' ד"ה בשליקתא]. וגם מדליקין דנקוט דוקא הוא, דדוקא בהדלקה שרי תרומה טמאה. אבל להאכילה לכלב או לשאר בהמה אסור [כשבת דכ"ה א'], ורק כשהוא תרומת חמץ רשאי לתנה לכלבו [כתוס' ביצה דכ"ז ב' ד"ה ועל]. מיהו לרש"י כל תרומה טמאה רשאי לתנה לכלב (וערתוי"ט פ"ג דפסחים מ"ג).

סעיף לג

וחוץ למקומן

ר"ל שנשחטו על מנת לאכלן או להקריבן חוץ לזמן הראוי או חוץ למקום הראוי. וה"ה בקבל או הלך או זרק על מנת כן:

סעיף לד

הרי אלו ישרפו

וה"ה טמא ונותר, דכל שנפסל בקודש, אפילו קדשים קלים או מנחה שנפסלו ישרפו. וכולהו הלממ"ס הן שישרפו:

סעיף לה

אשם תלוי

כשנפסל אחר שחיטה ע"י שנודע לו קודם זריקה שלא חטא [כפ"ו דכריתות מ"א]:

סעיף לו
ישרף

ולא הוה כחולין שנשחטו בעזרה, שדינן לרבנן בקבורה [כמ"ד], דהכא בשעת שחיטה היה קדוש:

סעיף לז
רבי יהודה אומר יקבר

דס"ל דמיעטיה קרא משריפה:

סעיף לח
חטאת העוף הבאה על ספק

כגוו זב או זבה מספק, או אשה שמסופקת אם הפילה ולד, דכל הנך חילו היו וודאין חייבין חטאת עוף, להכי גם במסופקין יביאוה, דרבייה קרא [כנזיר כ"ט א' ותוס' שם ע"ב ד"ה מתקיף]. מיהו אף דרבייה קרא שיביאוה, אפ"ה אינו נאכל, מדדמי לחולין בעזרה. ואף דאשם תלוי שג"כ בא על הספק נאכל, אפ"ה חטאת עוף שעל הספק אינו נאכל, מדנמלק ודמי לנבילה להכי גזרו בה רבנן שלא יאכלו [שם]:

סעיף לט
תשרף

דמדאינו נאכל הו"ל כקדשים שנפסלו:

סעיף מ
רבי יהודה אומר יטילנה לאמה

הוא נחל העובר בעזרה. דס"ל נמי דמיעטיה קרא משריפה. מיהו עוף דרכיך, ונתעכל במים מהר, א"צ קבורה כאשם תלוי, רק יזרקנו לנחל שבעזרה, ומשם מתגלגל ויוצא לנחל קדרון:

סעיף מא
כל הנשרפין לא יקברו

דלמא חפר להו אינש וימצאם ויהנה מהם. משא"כ נקברין גופייהו אין לומר מה"ט שישרפו, דהרי אפרן אסור בהנאה, וכשישרפן, אתו למטעי טפי:

סעיף מב
וכל הנקברים לא ישרפו

דנקברין אפרן אסור, דמדאסרתן תורה בהנאה, ולא קבע דבר איך יבערן. להכי כל זמן שיש ממשות מהן קיים, עדיין אסור בהנאה. אבל הנשרפין, כשנשרפו כבר נעשה בהן

מצותן ונתבטל הויות האיסור. [והכי תני בש"ס כל הנשרפין אפרן מותר. מיהו נ"ל דלאו דוקא נקט כל, דהרי בגד מנוגע בכלל הנשרפין, ואפ"ה אפרו אסור [כתוס' ערכין ד"כ ע"ב]. וליכא למימר דכוונת התוס' דוקא בעוד הבגד קיים. ליתא, דהרי הרמב"ם [צרעת פט"ז] כתב בפירוש דאפילו שרפו לסיד, אסור בהנאה מדכתיב צרעת ממארת הוא, תן בו מארה]:

סעיף מג

אמרו לו אינו מותר לשנות

דאף דמחמיר לשרפן, הרי יקיל באפרן. מיהו תרומת הדשן אף שהוא מהנשרפין, וכבר נעשה מצותו, אפ"ה אסור בהנאה, משום דמיעטיה קרא מהיתר. [אב"י עי' תוס' יומא [דנ"ט ב' ד"ה והרי] דגם בתה"ד אין מועלין, רק איסור הנאה בעלמא אית ביה]: